

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

Fogalmak és összefüggések az iparművészetben és tervezőművészetben

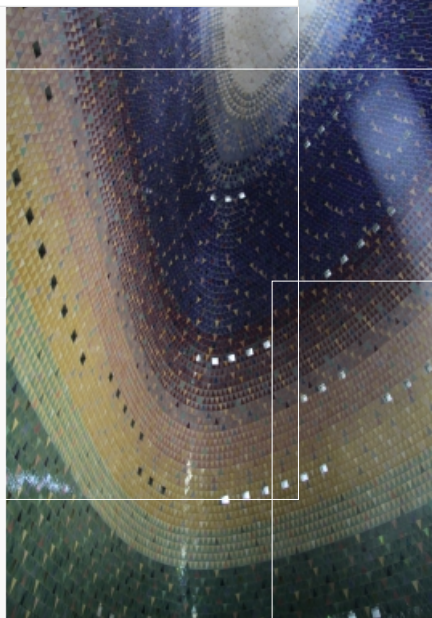

KONFERENCIA

2017. május 4-5.

MŰCSARNOK

az MMA intézménye

Előszó

Munkánk során egyre gyakrabban kell szembesülnünk azzal, hogy a használt fogalmaink jelentése és értelmezése folyamatosan változik. Más volt száz, ötven, vagy akár egy évvel ezelőtt. Hasonló változások figyelhetők meg az egyes művészeti területek, műfajok egymással való kapcsolatában, azok eltávolodásában, átfedésében, újrakapcsolódásában, illetve a tervezőknek az egyes műfajokhoz való viszonyulásában is. Ebben a folyamatosan és egyre gyorsabban változó közegben keressük a konferencia során azokat a megfogható pontokat, definíciókat, leírásokat, kapcsolatokat, amelyek segíthetnek minket a ma zajló folyamatok megértésében.

A „Körülöttünk. Iparművészet és tervezőművészet. Nemzeti Szalon 2017” kiállítás az alkotók munkáit, a képeket, tárgyakat és tereket mutatja be. Ezt támogatva és kiegészítve a konferenciának az a célja, hogy feltárja, rendezze és lehetőség szerint definiálja a ma használt fogalmakat és a művészeti területek, műfajok közötti összefüggéseket. Ezt a gondolatot követve, a kétnapos konferencia előadásai két téma köré csoportosulnak: alapfogalmak és összefüggések.

Alapfogalmak: az élet minden területén fontos, hogy a használt fogalmak jelentésével és tartalmával tisztában legyünk. Az előadások során az ipar- és tervezőművészettel kapcsolatban használt fogalmak értelmezésére és jelenkori meghatározására teszünk kísérletet.

Összefüggések: a konferencia második napján azt vizsgáljuk, hogy az ipar- és tervezőművészet és más művészeti területek – építészet, képzőművészet, népművészet – között milyen összefüggések kapcsolódási pontok fedezhetők fel.

A konferenciát a Nemzeti Szalon kiállítás megtekintésével, a kurátorok tárlatvezetésével és kerekasztal beszélgetéssel fejezzük be, megnyitva ezzel a felszínre került gondolatokban való elmélyülés lehetőségének útját.

Márton László Attila

A konferencia programja

2017. május 4.

Fogalmak és értelmezésük

9.30 – 10.00 Regisztráció

10.00 – 10.05 Köszöntő

10.05 – 10.50 *Fekete György: Miről is beszélünk?*

10.50 – 11.20 *Ernyey Gyula: Körülöttünk: értékek és minták*

11.20 – 11.30 *Simon Károly(†): Tisztázatlan fogalmak az iparművészet területén (felolvasás)*

11.30 – 11.45 Szünet

11.45 – 12.15 *Slézia József: Kortárs design aktuális jelentései (tekintettel az iparművészethez fűződő viszonyára és a magyar sajátosságokra)*

12.15 – 12.45 *Szilágyi B. András: Design – a fogalom evolúciója a posztindusztriális korban*

12.45 – 13.30 Ebédszünet

13.30 – 14.30 Kerekasztal beszélgetés

Meghívottak: Ernyey Gyula, Fekete György, Koós Pál, Slézia József, Szegő György, Szilágyi B. András

2017. május 5.

Összefüggések

9.30 – 10.00 Regisztráció

10.00 – 10.30 *Dvorszky Hedvig: Összefüggések*

10.30 – 11.00 *Sturcz János: Radikális mellérendelés – Iparművészet és képzőművészet kölcsönhatása a modern és kortárs művészetben*

11.00 – 11.30 *Jakab Csaba: Az építőművészet és az iparművészet kapcsolatának újjászületése elé*

11.30 – 11.50 Szünet

11.50 – 12.20 *Koós Pál: Future Traditions*

12.20 – 12.50 *Zalavári József: Ökodesign, új paradigma?*

12.50 – 13.30 Ebédszünet

13.30 – 14.15 Kerekasztal beszélgetés

*Meghívottak: Dvorszky Hedvig, Jakab Csaba,
Koós Pál, Sturcz János, Zalavári József*

14.15 – 15.00 *Tárlatvezetés a Körülöttünk. Ipar- és tervezőművészet. Nemzeti Szalon 2017 kiállításon Scherer József és Sára Ernő kurátorok vezetésével*

15.00 – 15.45 Kerekasztal beszélgetés

*Meghívottak: Sára Ernő, Scherer József,
Stefan Lengyel*

Absztraktok

Fekete György

A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja és elnöke, professor emeritus, belsőépítész

Miről is beszélünk?

Az iparművészet – némi túlzással – egyidős az emberiséggel, mert az ember minden eszközét, tárgyát, amivel életképességét fenntartotta, nem csak hasznossá, széppé is kívánta formálni.

Az évezredek azóta is példás bölcsességgel tanúsítják, hogy a személyesség és az általánosság nem válhat minőségi kritériummá, csak műfaji különbözőségként kezelhető. Nem kevesebb ez, mint az a tény, hogy mindegyik a maga helyén nélkülözhetetlen. Az iparművészet és a dizájn szimbiózisának ez a titka.

Ernyey Gyula

Apáczai Csere János-díjas, a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével kitüntetett iparművész, belsőépítész, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem professor emeritusa

Körülöttünk: értékek és minták

Az ember társadalmi fejlődése ősi fokától kezdve többféle – gyakorlati és szellemi – célra készíti tárgyait. E tárgyak azon túl, hogy segítik életét, megmutatják szaktudását, kifejezik korát, kultúráját, egyben előállítói és használói előállítói és használói is. Valójában minden alkotás a használat során, a befogadón-használón keresztül válik csak értéké. Az, hogy mit tekintünk elsőrendűen értéknek, alapvető kérdés, és azt jelenti, hogy hogyan értjük és ítéljük meg körunkat, társadalmi és egyéni helyünket a világban. Értékfelfogásunk kialakításában mindenkor minták vezetnek; mintákból építkezünk és mintákat építünk tovább. A minták azonban csak hasonló vagy hasonlóvá tehető adottságok és körülmények között működnek eredményesen.

A *Körülöttünk* átfogó kiállítás, sokféle utat és értéket kínál az elsőrendűen szellemi célokra szolgáló egyedi műalkotásoktól a súlylgyakorlati feladatokra tervezett szériatermékekig, számos átmenettel köztük. Az igazi nagy kérdés, hogy közülük melyek válnak meghatározóvá és mintaadóvá társadalmunkban, milyen formában és

milyen körben, hogyan alakul általuk a jövőnk. A markánsabb alkotások elemzésével és adottságainkkal való őszinte szembesítésével pontosabban építkezhetünk mindenképpen.

Slézia József

Művészettörténész, a Budapesti Metropolitan Egyetem docense

Kortárs design aktuális jelentései (tekintettel az iparművészethez fűződő viszonyára és a magyar sajátosságokra)

A design folyamatosan és rendkívül változatosan újradefiniálja önmagát, mivel aktív alakítója és részese szűkebb, s tágabb tárgyi- és környezeti világunknak. Az anyagkutatások, a technológiák, a tudományos ismeretek, a digitális információs rendszerek elmúlt egy-két évtizedben megfigyelhető dinamikus fejlődése és kissezéledése korábban nem tapasztalt lehetőségeket, egyben kihívásokat jelent a design számára. Ennek jegyében a designnak nagyon sok mindent a saját területén újra kell gondolni, egyben más alkotói területekhez való viszonyát is át kell értékelni, többek között az iparművészethez fűződőt is.

A designnak ez a folyamatos újrapiézicionálási kényszere, egyben lehetősége érdekes megvilágítást kap a hazai viszonyok között, amelyben a nemzetközi design legfontosabb jellemzői felemás módon vannak jelen, hatnak és működnek. Mindennapjainkban leggyakrabban csak végeredményként láthatunk, tapasztalhatunk meg sok-sok világszínvonalú designt. A kutatás, a fejlesztés és a tervezés máshol történik. Ugyanakkor a magyar design sajátos világában masszívan éreztetik aktív jelenlétüket craftos, iparművészeti produktumokra jellemző tulajdonságok és struktúrák. Nos, akkor hogyan is definiálhatjuk a magyar designt?

Design – a fogalom evolúciója a posztindusztriális korban

Ha a design/dizájn fogalmát vizsgáljuk a magyar művészeti közbeszédben, azt láthatjuk, hogy megjelenését követően úgy idomult a magyar helyesírás szabályaihoz, hogy tulajdonképp teljes értelmezési spektrumát még le se fordítottuk. Fogalmainkat viták, konfliktusok, tudományos ellentétek és ezek feloldásából eredő konszensusok alakítják. Kényelmes lehetett fél évszázaddal ezelőtt úgymond „készen” átvenni a design fogalmát, de ez az eleve dinamikus fogalom akkor épp egész mást jelentett, mint ma.

Az akkori kontextusban nem elhanyagolható szempont, hogy keleten egy államszocialista, nyugaton egy fogyasztói kapitalista ideológia igazította magához, nem kevéssé abból a titkolt célból, hogy a történelmi „Művészet-ethoszt” felválthassa korának szellemével. Talán ezért született eleve az „iparművészet” fogalma a „designnal” szemben az ipari társadalom szellemi ellenzékének égisze alatt William Morris vörös házának kertjében. A design és iparművészet egymással vitázó fogalmi párhuzamosan alakultak tovább, és ahogy a múlt század során végül háborúk, valós és szimbolikus vasfüggönyök épültek, ez a fogalom is történelmi kataklizmák súlya alatt alakult. Az iparit megelőző klasszikus kor disegno – colore vitájának „ipari forradalom utáni” átértelmeződéseként, meghosszabbításaként is értelmezhető a „design és craft” párbaja.

A „modern kor” azonban – hasonlóan a korai újkorhoz, mára lezárult. A múlt századi „ipari formatervezés” fogalma is fokozatosan háttérbe szorul, az alkalmazott anyagok és technológiák pedig radikálisan átalakulnak. A „kreatív design” a megváltó ötlet, gondolat, információ formába öntésének folyamata, így létezése sem feltétlenül anyagi: egy jól működő app, honlap vagy „videojáték” is design-munka, melynek eredménye a felhasználás során is virtuális marad. A „designerek” számszerűen is egyre többen lesznek, s ha úgy tetszik, ők lesznek hosszú távon a posztindusztriális kor „kreatív osztályának” tagjai: az okos felhasználóból született innovatív fejlesztők új értelmisége. Egy „új világ” utópiája körvonalazódik, velük szemben a „régí világ” esztétikai etikai értékeinek védelmezői, hasonlóan a 100 évvel ezelőtti Arts and Crafts szellemi kezdeményezéseihez.

Ahogy 100 évvel ezelőtt „gép és nép” művészete, konzervatív

értékvédők és a posztindusztriális kor „avangardjai” egyaránt használják a design és művészet fogalmait. A „művészet-ipar” azonban az ipar háttérbe szorulásával párhuzamosan a posztindusztriális társadalmakban központi jelentőségű. A kreatívipari termékek exportértéke ugyanis lassan az ipari fölé nő a fejlett országokban. Ez az eszmék és gondolatok a korábbinál is erőteljesebb áramlását jelenti. „Ipari eszmék” és „kézműves gondolatok” állnak egymással szemben, a „menő alkalmazások” pedig elsöprik az „analóg megoldásokat”. Vajon milyen veszélyeket és milyen lehetőségeket rejt ez magában? Hol lesz Magyarország helye ebben? Miként jutottunk el a XIX. század „iparművészet” fogalmától az „ipari művészet” design fogalmán át a 21. század „művészet-iparáig?” Ezt vizsgálom előadásomban.

Dvorszky Hedvig

Az MMA levelező tagja,
Ferenczi Noémi-díjas művészettörténész

Összefüggések

A húszpercnyi előadás alapvető célja a magyarországi építészeti terekben létrehozott művészeti, tervezőművészeti alkotások koncepcióinak vázlatos áttekintése a 20. század elevétől a jelen helyzetekig. Az egyes művészeti műfajok koronkénti, építészeti illeszkedésének, tartalmi és tervezői összefüggéseinek bemutatásához, néhány, a lehetőségek szerint beszerezhető illusztráció vetítésével szeretnék további, gondolatébresztő kérdéseket felvetni.

Sturcz János

Az MMA levelező tagja, művészettörténész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára

Radikális mellérendelés

Iparművészet és képzőművészet kölcsönhatása a modern és kortárs művészetben

Előadásomban olyan műalkotásokat szeretnék elemezni, amelyekben tökéletes egységbe forr és teljesen egyenrangú szerepet

játszik ipar- és képzőművészet, s amelyekről gyakorlatilag nem dönthető el, hogy mely kategóriába sorolhatók. Alkotóik szimbolikus jelentéssel használnak fel korábbi vagy hoznak létre új, látszatra iparművészeti tárgyakat – bútort, ruhadarabot, ékszert, stb. – metaforikusan alkalmaznak iparművészeti technikákat, kézműves alkotói eljárásokat. A két művészeti terület összeolvadása Paul Gauguin nagyon is személyes indíttatású kerámiáival és Gustav Klimt ötvös testvére által készített fém képkeretet és festményt egy egészként értelmező műveivel kezdődött. Később Salvador Dalí ékszereivel, Eva Hesse szövést, fonást, csomózást használó tárgyműveivel, Judy Chicago porcelántályaival, Louise Bourgeois, Rebecca Horn, Joseph Beuys, Lygia Clark, James Lee Byars, Yinka Shonibare „ruháival”, Doris Salcedo bútorműveivel, Mona Hatoum hajékszereivel, Damien Hirst „üvegablakaival” folytatódott, a magyar művészetben pedig például Schaár Erzsébet, Keserű Ilona, Lovas Ilona, Bukta Imre, Szemadám György munkáságában talált visszhangra. Bár az alkotók sora rendkívül széles spektrumban mozog, igyekszem a két terület közötti határátlépések mögött meghúzódó mélyebb indítékokra, a művészek szellemi és személyes, pszichikai okaira is rámutatni.

Jakab Csaba

Építőművész-iparművész, a Széchenyi István Egyetem docense

Az építőművészet és az iparművészet kapcsolatának újjaszületése elé

*„Minden egész eltörött,
Minden láng csak részekben lobban...”
(Ady)*

A témánkban érintett fogalmaink és az összefüggéseik tisztázása csak bátor, őszinte és alázatos kérdések mentén lehetséges. Ez a célom, ezért az előadásomban ilyen kérdéseket fogalmazok meg. Halaszthatatlan – ideje lenne, el nem kerülhetjük, tovább nem halogathatjuk! –, hogy ezekre a kérdésekre közösen őszinte és építő válaszokat adjunk.

Lesz-e végre rendes magyar oktatás Magyarországon? Beleértve a művészeti, így az építészeti-iparművészeti oktatást, óvodától egyetemig és tovább...

1. Lesz-e valaha Magyarországon egy államilag fenntartott művészeti EGYETEM?
2. Mikor lesz újból része az építészet – visszatér-e a tékozló fiú? – a művészetek családjának?

3. Vesszük-e valaha a bátorságot hogy szembenézzünk azzal a mulasztással, ami – meglátásom szerint – a legfőbb bajok forrása: a már kétszáz évvel ezelőtt is hön áhított vágyak ellenére, a történelmi körülmények miatt a magyar építész-képzés „bentragadt” a BME-n?
4. Aktuálisak-e, helyénvalóak-e a megújulás reményében feltett kérdéseim?

Kezdjük el az elején, mint Kung Fu-ce (Kr. e. 551–479) mondja:

„A bölcs első dolga, hogy fogalmait szavakká s a szavakat tettekké tegye. Nem tűri, hogy szavaiban rendetlenség legyen. Minden ezen múlik.”

Koós Pál

Ferenczy Noémi-díjas formatervező művész, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem egyetemi docense, a Design Intézet igazgatója, a Magyar Formatervezési Tanács elnökhelyettese

Future Traditions

A kézműves és népművészeti hagyomány az európai identitás és kulturális örökség egyik alapvető pillére. Az elmúlt két évezred során a népművészeti technikák, díszítőelemek, motívumok folyamatos fejlődése, transzformációja, adaptációja és egymásra hatása élénk kulturális és vizuális párbeszédet teremtett Európa különböző régiói között. A globalizáció és a modernizmus hatására azonban megtört ennek a közös kulturális nyelvnek a megújulási képessége.

Manapság már a kézműves tradíció és a népművészeti örökség nem más, mint egy lezárt múlt emlékgyűjteménye, múzeumok üvegfalai mögé száműzve. Ezzel szemben mi azt valljuk, hogy a hagyomány legyen dinamikus és ezáltal maradjon napjaink és jövőnk kultúrájának része. A Future Traditions projekt során azt tűztük ki célul, hogy a norvég és magyar népművészet hagyományos mintaörökségét újraértelmezve integráljuk a mai társadalmi, technológiai, gazdasági és oktatási környezet folyton változó valóságába és lehetőséget teremtsünk a kulturális hagyományok jövőbeli fejlődésére, egymásra hatására.

A kézműves és „új kézműves” oktatásnak, kutatásnak komoly hagyományai vannak mind a 135 éves magyar Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen (MOME), mind a norvég University College of Southeast Norway-en (HSN). A Telemark Művészeti Központtal (Telemark Kunstsenter) közösen a három intézmény arra törekszik, hogy az innováció, tradíció, menedzsment területén lehetővé tegye gondolatok és tapasztalatok kölcsönös megismerését. Ezen túlmenően egy közös, multidiszciplináris kutatási program keretében azt vizsgáljuk, hogy miként lehet a hagyományos kézműves technikákat a legmodernebb technológiákkal ötvözni, valamint hogy a modern vizuális és térkultúra, a kortárs design, építészet és más kreatív iparágak miként meríthetnek inspirációt a tradicionális ornamentika örökségéből.

Zalavári József

Formatervező művész, a Soproni Egyetem egyetemi docense

Ökodesign, új paradigma?

A Samsungról bírósági ítélet mondta ki 2014-ben, hogy egyik telefonja megsértette az Apple mintaoaltalmát és megjelenése szempontjából nincs formailag megkülönböztethető jegye.

Volkswagennek, a minden idők legnagyobb autógyártójának a következő években 4,7 milliárd dollárt kell az USA-ban költenie zéró-emissziós járművek használatának támogatására és a környezeti károk helyreállítására.

Amennyiben a design napjainkban a piaci versenyben és ennek áldásos vagy áldatlan hatásaiban mutatja meg igazi arcát, akkor annak a humanista, pozitív fejlődésbe vetett hitbéli megközelítése, mint a “design for all, universal design” (<http://dfaeurope.eu/>), miközben erkölcsi elkötelezettsége vitathatatlan, nem ad választ korunk számos, fontos szakmai kérdésére. A periodikusan bekövetkező gazdasági, társadalmi, kulturális és ma már állandósuló környezeti krízisek világosan mutatják e felfogás elégtelenségét. Ebben a környezetben megszülető “design termék” tudatos stratégiai döntések lenyomatává, vagy inkább áldozatává válik.

A szakmai térképen a klasszikus felosztások mint művészet-tudomány, globális-regionális, funkcionális-emocionális, szép-hasznos, anyagi-szellemi meghaladottá váltak, önmagukban szintén nem adnak kielégítő választ a napjainkban zajló történésekre.

Akkor mégis milyen látens paradigmaváltás történhetett a design menedzsmentben és a termékfejlesztésben a századfordulón?

Mert az az alapkérdés változatlanul fennmarad számunkra, hogy milyen készségekkel, tudással kell rendelkeznie egy formatervezőnek – és természetesen milyen tudást kell átadni a leendő kollégáinknak – az előttünk álló "negyedik ipari forradalom" korszakában?

...és ki emlékszik még arra a sárga kerti padra, amely itthon az 50-es, 60-as évektől, oly sok helyen megtalálható volt, parkokban, utcán, a Balaton partján vagy akár éppen a házunk előtt a sarkon?

JEGYZET

JEGYZET

JEGYZET

JEGYZET

JEGYZET

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

ESTÉK A HILD-VILLÁBAN

- MŰVÉSZETELMÉLETI ELŐADÁS-SOROZAT -

2017. II. félév: Kodály Zoltán – emlékév

2017. szeptember 7. 18.00

Farkas Attila: Kodály a magyar művelődéstörténetben

2017. szeptember 21. 18.00

Fehér Anikó: „Gerencséri utca...” – Az új stílusú magyar népdal megjelenése Kodály kórusműveiben és pedagógiai etűdjeiben

2017. október 5. 18.00

Sziklavári Károly: „Háry János vitéz” – A Háry János a magyar hagyomány tükrében

2017. október 19. 18.00

Ittész Mihály: “Megkésett melódiák” – zenenyelvi és formai eszközök a kifejezés szolgálatában

2017. november 9. 18.00

Windhager Ákos: Létösszegző magyar kantáták 1920-1944 között

2017. november 23. 18.00

Kis Domokos Dániel: „A színpadikus Kodály” – A Kodály-művek színpadi világa

2017. december 7. 18.00

Falusi Márton: Haza és haladás Kodály Zoltán prózai műveiben